

Zajímá vás kryptologie? Přijďte do Technického muzea v Brně na novou výstavu „ENIGMA – tajný svět šifer“

Technické muzeum v Brně (TMB) otvírá 20. března 2024 novou výstavu s názvem „ENIGMA – tajný svět šifer“. Naprostým unikátem výstavy je originální německý přenosný elektromechanický šifrovací stroj Enigma, model M3, vyrobený v roce 1942. Výstava také přiblíží návštěvníkům obor kryptologie, seznámí je s artefakty z oblasti šifrování, kódování, sledování a odposlechů a poukáže i na aktuální provázanost kryptologie s životem běžných lidí. Výstavu „ENIGMA – tajný svět šifer“ zapůjčilo Technickému muzeu v Brně Slovenské technické muzeum se sídlem v Košicích. Zájemci mohou výstavu navštívit v TMB, Purkyňova 105, v Brně – Králově Poli do 29. 12. 2024.

„Výstava prezentuje především jediný exemplář šifrovacího stroje Enigma M3 na Slovensku, zapůjčený ze sbírek Slovenského technického múzea, který v TMB uvidí návštěvníci zasazený do dobového dioramatu,“ říká úvodem garant výstavy „ENIGMA – tajný svět šifer“ a kurátor TMB, Mgr. Radek Slabotínský, Ph.D. „Výstava poskytne prostřednictvím tematických panelů rovněž ucelený pohled na vědeckou disciplínu zabývající se utajením obsahu zpráv – kryptologii a věnuje se podrobně i jejím součástí: kryptografii, kryptoanalýze a steganografii. Veřejnost se seznámí jak s principem fungování šifrovacího stroje Enigma, tak i s historií kryptologie od počátků šifrování zpráv až po dnešní aktuální téma kyberbezpečnosti.“

Kurátor oboru Militaria TMB Bc. Roman Řezníček přibližuje historii vzniku Enigmy: „V roce 1919 si Holanďan Hugo Alexander Koch nechal patentovat šifrovací stroj založený na pohyblivých rotorech. Stroj byl původně určený jako pomůcka pro bankéře a obchodníky, ale bohužel nevyvolal takový zájem, aby se začal reálně vyrábět. Patent na něj pak odkoupil německý strojní inženýr Arhur Scherbius. První Enigma s integrovaným psacím strojem se na trhu objevila v roce 1923 a její hmotnost byla kolem 50 kg. Za krátkou dobu projevily o stroj zájem jednotlivé složky německých ozbrojených sil, které dostaly upravené verze přístroje. K zásadnímu využívání došlo v průběhu 2. světové války, kdy přístroje Enigma sloužily k šifrování komunikace mezi německými jednotkami a velením na bojištích.“

Vidět na vlastní oči šifrovací stroj Enigma není tak snadné – je totiž technickým unikátem. I když se počet vyrobených šifrovacích strojů odhaduje na 100 000 kusů, ve světových muzeích a soukromých sbírkách se zachovalo pouze kolem 300 exemplářů. „Jediný exponát Enigmy nacházející se na Slovensku představilo Slovenské technické múzeum na výstavě Elektrotek – 200 rokov elektrotechniky v roce 2022 v Košicích. Veřejnost tak měla poprvé příležitost vidět německý šifrovací stroj Enigma, model M3 pocházející z roku 1942,“ připomíná kurátor referátu elektrotechniky tohoto muzea Ing. Peter Drozd. „Loni uplynulo sto let od začátku profesionální výroby stroje ENIGMA, což bylo impulsem pro uspořádání samostatné tematické výstavy s názvem ENIGMA. TAJNÝ SVET ŠIFIER,“ pokračuje autor výstavy Ing. Peter Drozd, který ji připravil spolu s Ing. Pavlem Horňákem.

„Historie samotného exponátu je velice zajímavá a podrobně o ní pojednává jeden z doprovodných textů vytvořených k výstavě. Na konci 2. světové války, ještě před příchodem Rudé armády do Malacek byla výcviková jednotka Luftwaffe pověřena naložením a odvozem technického materiálu. Při nakládání technického zařízení do vlaku došlo místním civilistou k odcizení šifrovacího zařízení v domnění, že se jedná o německý 'psací stroj'. Po válce ho získal od svého kamaráda, který byl synem zmíněného civilisty, tehdy ještě mladý chlapec, později radioamatér a sběratel vojenských artefaktů. Až pak jako více než devadesátiletý se rozhodl svoji sbírku rozprodat a právě v roce 2020 jsme od něj tento vzácný exponát získali do našich sbírek.“

Kód stroje Enigma mnozí považovali zprvu za zcela neprolomitelný – šifrovací stroj umožňoval totiž vytvořit víc než 150 biliónů kombinací. Předválečnou armádní verzi se však podařilo prolomit polským kryptoanalytikům vedených matematikem Marianem Rejewskim již v roce 1932, a to za pomoci informací z Francie, které poskytl za úplatu německý špion Hans-Thilo Schmidt. Součástí výstavy „ENIGMA – tajný svět šifer“ jsou například i bankovky s hodnotou 90, které byly vydány v Polsku v roce 2022 právě při příležitosti 90. výročí prolomení šifry.

Lektorský tým TMB připravil k výstavě „ENIGMA – tajný svět šifer“ tematické aktivity pro veřejnost. V šifrovacím koutku si mohou návštěvníci individuálně vyzkoušet jednotlivé šifry podle přiložených návodů. Přímo ve výstavě budou od 2. dubna součástí edukačního programu pro školní skupiny i pracovní listy s hrou, v níž se žákům a studentům prostřednictvím šifrovaných zpráv a kódů představí vybraná důležitá období a momenty 2. světové války, během níž získala Enigma svoji celosvětovou proslulost.

Pro návštěvníky, kteří chtějí proniknout detailněji do principu různých druhů šifer, připravuje TMB celomuzejní hru s názvem „Tajný svět šifer“. Na pokladně muzea si zájemci budou moci zakoupit speciální šifrovací klíč, pomocí něhož budou luštit šifry umístěné ve stálých expozicích muzea.

Kontakt pro média:

Mgr. Radek Slabotínský, Ph.D. | garant výstavy „ENIGMA – tajný svět šifer“
slabotínský@tmbrno.cz | +420 603 769 118

Ing. Peter Drozd | autor výstavy „ENIGMA – tajný svět šifer“
peter.drozd@stm-ke.sk | +421 903 612 501